

Uppföljning av två webbutbildningar i *Ansvarsfull Alkoholservering och Krogar mot Knark*

Slutrapport av en uppföljning genomförd under hösten 2021

Kristin Feltmann, Pia Kvillemo, Anna Strandberg, Nasim Caspillo, Tobias Elgán och Johanna Gripenberg

RAPPORT NR 73

STADs rapportserie, 2022

Rapport nummer 73

ISSN: 1654-7497

ISBN: 978-91-986697-6-3

www.stad.org

Rapporten kan laddas ned från STADs hemsida: www.stad.org

Vid frågor om rapporten, kontakta kristin.feltmann@regionstockholm.se

Vid frågor om Ansvarsfull Alkoholservering eller Krogar mot Knark, kontakta stad-utbildningar.sls@regionstockholm.se

FÖRORD

STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) startade 1995 som ett tioårigt projekt med uppdrag att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet initierades efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget (nuvarande Region Stockholm) och Stockholms kommun gemensamt beslutade att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Sedan 2010 är STAD en enhet inom Centrum för psykiatrforskning.

STADs arbete kännetecknas av ett tätt samspel mellan praktik och forskning där kunskaper från utvärderingar omsätts till praktik och de praktiska metoderna utsätts för kritisk och konstruktiv granskning. Kunskapen om vad som kännetecknar effektiv prevention har ökat under de senaste tio åren men det finns fortfarande ett stort behov av att utveckla och testa nya samhällsbaserade preventiva metoder.

STAD har sedan 1996 utbildat krogpersonal i tvådagarskursen *Ansvarsfull Alkoholserving*. I Stockholm utbildas årligen mellan 500–700 krogpersonal och *Ansvarsfull Alkoholserving* har spridits till omkring 200 kommuner och till sex EU-länder i projektet STAD in Europe (www.stadineurope.eu). Baserat på *Ansvarsfull Alkoholserving* påbörjade STAD tillsammans med samarbetspartners utvecklingen av *Krogar mot Knark*. Utbildningar av krogpersonal hölls främst i Stockholm men även i andra delar av landet. Med anledning av minskade resurser har arbetet med *Krogar mot Knark* inte kunnat drivas på önskvärd nivå och undersökningar har visat att det narkotikapreventiva arbetet i nöjesmiljöer behöver stärkas. Med anledning av uttryckt behov från krogbranschen och samordnare runt om i landet har STAD i samproduktion med samarbetspartners tagit fram två webbutbildningar: en i *Ansvarsfull Alkoholserving* och en i *Krogar mot Knark* som kompletterar de ordinarie utbildningarna. På grund av Covid-19 pandemin påskyndades arbetet med webbutbildningarna. Under 2021 erhöll STAD medel från Folkhälsomyndigheten för uppföljning av de två webbutbildningarna och i föreliggande rapport redovisas resultaten. Rapportens format följer Folkhälsomyndighetens riktlinjer för åiterrapportering.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
SUMMARY	5
BAKGRUND	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
METOD	8
RESULTAT	9
KVANTITATIVA RESULTAT VISAR POSITIVA BEDÖMNINGAR AV WEBBUTBILDNINGARNA	9
KVALITATIVA RESULTAT GER FÖRDUPAD KUNSKAP AV HUR DELTAGARNA UPPLEVER WEBBUTBILDNINGARNA	10
DELTAGARNAS UPPLEVELSE AV WEBBUTBILDNINGARNAS FORMAT	12
DISKUSSION	13
REFERENSER	15

SAMMANFATTNING

STAD, en forskningsenhet vid Karolinska Institutet/Region Stockholm, har utvecklat preventionsprogrammen *Ansvarsfull Alkoholservering (AAS)* och *Krogar mot Knark (KmK)*, som bygger på samverkan mellan bransch och myndigheter, krog tillsyn och utbildning av krogpersonal. De ordinarie fysiska utbildningarna är två dagar och två kvällar, för AAS respektive KmK. Att kunna erbjuda personal en kortare och mer lättillgänglig utbildning inom både AAS och KmK är önskvärt, inte minst för personal som arbetar på evenemang som tex. festivaler och konserter. Som en konsekvens av Covid-19 pandemin ökade behovet av digitala utbildningar och under 2020 utvecklade STAD två kortare webb utbildningar i AAS och KmK. En uppföljning har genomförts i syfte att utvärdera deltagarnas upplevelse av webb utbildningarna. Båda utbildningarna skattades högt med avseende på övergripande intryck, användbarhet och att utbildningen förbättrade deltagarnas förmåga att identifiera och agera mot påverkade personer. De flesta deltagare bedömde både funktionaliteten och tidsåtgången positivt. Den kvalitativa uppföljningen visade att medan vissa uppskattade både innehållet och formatet, tyckte andra att utbildningarna var för enkla och inte tillförde så mycket ny information. Några saknade information om exempelvis lagar och regler samt narkotikans fysiologiska påverkan. Sannolikt hade flera deltagare redan tagit del av den fysiska tvådagarsutbildningen och fritextsvaren bekräftade också detta men många uppskattade ändå repetitionen som erbjöds. En kortare webb utbildning är ett lättillgängligt sätt att sprida kunskap och utbilda nyanställda eller extrapersonal. De två webb utbildningarna kan därför spela en viktig roll i det alkohol- och drogförebyggande arbetet i nöjesmiljöer i hela Sverige.

SUMMARY

STAD, a research unit at Karolinska Institutet/Region Stockholm, has previously developed the prevention programs *Responsible Beverage Service (RBS)* and *Clubs against Drugs (CAD)*, consisting of collaboration between the service industry and stakeholders, improved enforcement, and training of staff at licensed premises. The regular physical RBS training is two days long and the CAD takes place during two nights. There is a need to train staff in both RBS and CAD, not least staff working at events such as festivals and concerts. The need for digital trainings increased during the Covid-19 pandemic and during 2020, STAD developed two shorter online courses in RBS and CAD. A follow-up has been conducted to evaluate course participants' experiences of the two online courses. Both courses were rated high regarding the overall impression, applicability, and that the course improved the participants' ability to identify and act against intoxicated guests. Most participants rated the functionality and duration as good. The qualitative follow-up showed that while some valued both the training content and format as good, others found the courses too easy and not contributing new information. Some thought information regarding laws and rules as well as the physiological effects of illicit drugs were lacking. It is likely that several participants already had participated in the regular two-day RBS course and the open

answers confirmed this notion, but nonetheless several participants appreciated the repetition. A brief online course provides a readily accessible way to disseminate knowledge and train new employees and staff working at large events. The two web courses can therefore potentially play important roles in alcohol and drug preventive work in the nightlife in Sweden.

BAKGRUND

Ansvarsfull Alkoholserving (AAS) och Krogar mot Knark (KmK) är metoder framtagna av STAD som främst riktar sig till besöksnäringen inom krogmiljön. AAS syftar till att minska alkoholberusning och relaterade problem såsom våld, skador och olyckor. Metoden har visat goda effekter som minskad alkoholserving till märkbart påverkade och underåriga, en minskad våldsbrottslighet med 29% och en kostnadseffektivitet på 1:39, vilket innebär att för varje krona som investeras i arbetet med AAS sparar samhället 39 kronor i uteblivna kostnader för exempelvis polisiärt arbete och sjukhusvård (1–5). KmK syftar till att minska narkotikaförekomst samt våld och kriminalitet kopplat till narkotika i nöjesmiljöer.

Utvärderingar av KmK har visat att arbetet bidrar till att krogpersonal i högre grad agerar mot drogpåverkade gäster (6), att personal i mindre utsträckning ser narkotikapåverkade gäster och att en mindre andel bland personalen rapporterade egen narkotikakonsumtion (7). Eftersom det inte har funnits en samordnande funktion av arbetet med KmK, har arbetet stagnerat under senare år, vilket kan ha bidragit till att andelen narkotikapåverkade gäster, rapporterat av krogpersonal, och narkotikakonsumtion bland krogpersonal nu är uppe på samma nivåer som innan arbetet med KmK initierades (8). Sammantaget tyder detta på ett behov av att intensifiera det drogförebyggande arbetet.

Både AAS och KmK är multikomponentprogram och består av tre huvudkomponenter: förstärkt samverkan mellan bransch och myndigheter, effektiviserad krog tillsyn samt utbildning av kroganställda. I metoderna ingår även att genomföra uppföljningar, sprida information samt ett policyarbete. Inom Stockholms stad finns krav på krögare, vars verksamhet har öppnat efter kl. 01.00, att låta sin serveringspersonal gå STADs fysiska tvådagarsutbildning i AAS. Under pandemin digitaliserades denna utbildning, vilket innebär att föreläsningar och övningar hållits via zoom. Gällande narkotikautbildningen inom KmK finns inga krav på utbildning av personal, utan krögare väljer själva att låta sin krogpersonal såsom ordningsvakter, entrévärdar och driftansvariga gå den fysiska utbildningen som pågår under två kvällar.

Krogpersonal som deltar i STADs utbildningar inom AAS och KmK är oftast fast anställda som specifikt jobbar med gäster och alkoholserving. Deltids- eller visstidsanställd personal, eller personal som jobbar vid tillfälliga evenemang som exempelvis konserter erbjuds inte alltid möjlighet till utbildning. Detsamma gäller för personal med uppgifter annat än alkoholserving. För att aktivt förebygga alkohol- och narkotikaproblem inom krog och nöjesmiljöer behöver kunskap finnas hos personalen. För att utöka utbildningsmöjligheterna har korta, webbaserade utbildningar inom AAS och KmK utvecklats. Webbutbildningarna möjliggör grundläggande utbildning för all personal eftersom det digitala formatet inte begränsas till en specifik geografisk plats, och inte är lika resurs- och tidskrävande. Webbutbildningarna tar cirka 30 minuter att genomföra. Digitala utbildningar var efterfrågade i branschen redan innan pandemin, då de möjliggör ett enkelt sätt att erbjuda utbildning till all personal och inte enbart de som arbetar med

alkoholservering. De utgör på så sätt ett komplement till de mer omfattande fysiska utbildningarna. Pandemin påskyndade produktionen av webbutbildningarna eftersom efterfrågan på dem ökade när fysiska träffar inte var möjliga. Med de digitala utbildningarna kan även personal inom tex. städ, garderob, kök och reception erbjudas att delta i AAS och KmK. Ett annat användningsområde är att använda webbutbildningarna som kortare repetitionskurser för personal som för flera år sedan gått de ordinarie utbildningarna. Genom webbutbildningarna kan all personal få en kompetenshöjning och därmed jobba för en säkrare och tryggare miljö för både gäster och personal. Efterfrågan på utbildning från kommuner runt om i landet har varit stor och det finns ett påtagligt behov av metodstöd anpassat för krogmiljön. De digitala webbutbildningarna kan vara ett konkret hjälpmedel i detta avseende. De kommunala preventionssamordnarna, som finns i många kommuner, kan stötta de lokala krogarna genom att erbjuda de framtagna webbutbildningarna, men kan även använda utbildningarna som utgångspunkt för vidare diskussion vid lokala nätverksmöten.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med detta projekt är att följa upp de två webbutbildningarna i AAS och KmK som riktar sig till all personal verksamma inom nöjesmiljöer. Mer specifika frågeställningar är om utbildningarna upplevs som användbara och om de höjer personalens kunskaper om kännetecknen hos alkohol- eller drogpåverkade personer, samt möjlighet att agera vid upptäckt av märkbart berusade eller drogpåverkade gäster. Vidare frågeställningar gäller vilka personalgrupper som nås med utbildningen, hur utbildningens funktionalitet upplevs samt om deltagarna ser utrymme för förbättringar och i så fall vilka.

METOD

Under 2020 tog STAD fram webbutbildningarna AAS och KmK i samproduktion med sakkunniga samverkanspartners inom tillståndsenheten vid Stockholms stad och Polismyndigheten. Den externa e-learningbyrån Grade och Region Stockholms utbildningsproducenter ansvarade för att utveckla den grafiska och pedagogiska utformningen.

Verksamhetschefer, driftchefer och direktörer inom krog- och hotellbranschen kontaktades, informerades om studien och ombads att skicka listor med personalens e-postadresser till STAD. STAD erbjöd båda webbutbildningarna gratis. Kursdeltagare fick inloggningsuppgifter till ett personligt konto på Region Stockholms digitala utbildningscenter där de kunde genomföra utbildningarna. Deltagare kunde själv välja om de skulle fullfölja en eller båda utbildningarna. Ett mejl skickades ut till kursdeltagarna där de ombads att utvärdera webbutbildningarna genom att följa en länk och besvara en webbenkät. Ursprungligen var datainsamling planerad till slutet av 2021, men förändringar i pandemirestriktioner gjorde den tidsperioden ansträngd för krogbranschen varför insamlingsperioden förlängdes till februari 2022. Under datainsamlingsperioden skickades

tre påminnelsemejl till personalansvariga och fyra påminnelsemejl till övrig krogpersonal som inte hade besvarat enkäten.

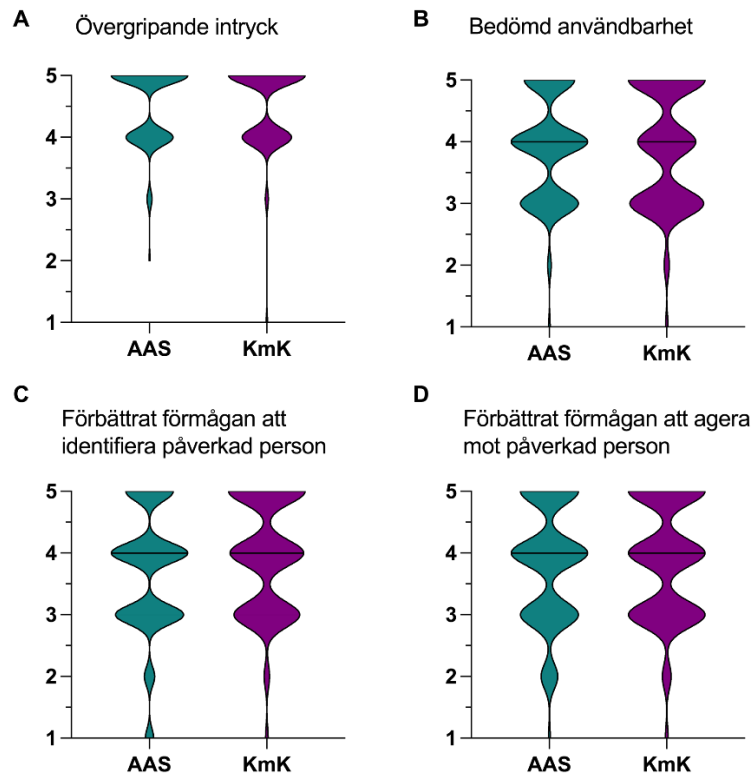
Frågor ställdes om deltagarnas ålder, kön, år i krogbranschen, typ av krog de jobbade på, samt frågor kring deras bedömning av kunskapshöjning och utbildningarna generellt. Svartalternativen för flera frågor utgjordes av en femgradig skala från 1 (t.ex. "mycket bra") till 5 (t.ex. "mycket dåligt") som följdes av en öppen fråga där deltagarna fick möjlighet att motivera sina svar i fritext. I den kvantitativa analysen presenteras data deskriptivt, genom användning av frekvenser och median (SPSS, version 28). En kvalitativ analys av fritextsvaren har vidare genomförts. Ursprungligen planerades fokusgruppsintervjuer för att följa upp webbutbildningarna kvalitativt men på grund av restriktionerna under pandemin kunde de inte genomföras.

RESULTAT

Totalt skickades enkäten till 458 personer, av vilka 123 personer fyllde i hela enkäten (svarsfrekvens 26,9 %). Av dessa 123 personer hade 83 % gått webbutbildningen i AAS och 68% hade gått KmK, medan 19 personer inte hade gått en utbildning och därför exkluderades från analysen. Könsfördelningen hos kursdeltagarna var 40 % män och 60 % kvinnor. Kursdeltagare var mellan 18 och 64 år (medel: 33 år) och de hade arbetat från mindre än ett år upp till 40 år i krogbranschen (medel: 11 år). Majoriteten jobbade på hotell (70 %), följt av restaurang (39 %), nattklubb (21 %), pub/bar (19 %), studentpub (1 %) och konferens (1 %). Den största andelen var serveringspersonal (38 %), följt av personer med personalansvar (25 %), receptionister (16 %), kökspersonal (6 %) och ordningsvakter (4 %).

Kvantitativa resultat visar positiva bedömningar av webbutbildningarna

Över 95 % av deltagarna skattade det övergripande intrycket av utbildningarna som antingen "mycket bra" eller "bra" (Figur 1A, median = 5). Bland kursdeltagarna på AAS och KmK skattade 96%, respektive 95 % att de skulle rekommendera utbildningen till en kollega. Över 95 % av deltagarna svarade att de skulle ha användning av webbutbildningarna i "viss" (3), "stor" (4) eller "mycket stor" (5) utsträckning (Figur 1B, median = 4). Dessutom tyckte över 90 % av kursdeltagarna att webbutbildningarna förbättrade deras förmåga att identifiera (Figur 1C) eller agera (Figur 1D) mot en person som är märkbart påverkad av alkohol eller narkotika i "viss" (3), "stor" (4) eller "mycket stor" (5) utsträckning (median = 4).

Figur 1. Kursdeltagarna bedömde webbutbildningarnas övergripande intryck, användbarhet, samt påverkan på deras förmåga att identifiera eller agera mot en alkohol- eller drogpåverkad person. Svartalternativen sträckte sig från 1 ("mycket dåligt", A; "I mycket liten utsträckning" B-D) till 5 ("mycket bra", A; "I mycket stor utsträckning", B-D). Graferna visar violindiagram, där storleken på varje "bubbla" representerar antal personer som svarade med respektive poäng och där den horisontala linjen visualiserar medianen. AAS, Ansvarsfull alkoholserving (n=102); KmK, Krogar mot Knark (n=82).

Kvalitativa resultat ger fördjupad kunskap av hur deltagarna upplever webbutbildningarna

Den kvalitativa analysen av fritextkommentarerna visade att flera av deltagarna hade ett positivt intryck av webbutbildningen i AAS. Till exempel skrev tre deltagare:

1) Viktigt! 2) Man får lära sig att hantera många situationer. 3) Den här webbutbildningen skapar diskussioner och medvetenhet.

En av deltagarna uttryckte dock besvikelse över att utbildningen inte gav någon ny information och en annan deltagare menade att kraven på godkänt var för lågt ställda:

1) Tyckte inte att utbildningen innehöll något jag inte redan visste. 2) Proven visade sig vara alldeles för enkla. Tycker att ett intyg på kunskap inte ska delas ut på så kort utbildning.

Flera deltagare angav i vilken utsträckning de trodde att de skulle ha användning av webbutbildningen i AAS. Uppfattningarna varierar och några menar att de har begränsad kontakt med alkoholpåverkade gäster i sitt dagliga arbete och, underförstått, kanske inte

får så stor nytta av vad de lärt sig. Andra deltagare antydde att de, trots att de var erfarna, lärde sig nya saker och uppskattade repetitionen:

1) En del erfarenheter har jag samlat på mig genom åren inom alkoholservering, men utbildningen gav en påminnelse av hur man på bästa sätt hanterar alkohol ansvarsfullt. Fick även lära mig saker jag inte visste sedan tidigare. 2) Har tidigare gått kursen som heldag på Nacka kommun och den var lite mer ingående men detta var en bra repetition! 3) Bra att kunna sådant. Har gjort den flera gånger men alltid bra med en påminnelse om allt!

En deltagare menade dock att hen inte lärde sig något nytt. Ett allmänt intryck av de kommentarer som lämnats angående olika aspekter av utbildningen är att den upplevdes som lätt. Flera av deltagarna har redan tagit del av längre utbildningar inom området, fysiskt eller digitalt, medan föreliggande utbildning tog ca 30 minuter att genomföra och alltså var digital. På en fråga angående om deltagarna skulle rekommendera webbutbildningen i AAS till en kollega svarade en av deltagarna att hen skulle göra det om kollegan var väldigt "inkompetent", underförstått att man med ett normalt omdöme skulle klara arbetet ändå.

Även webbutbildningen KmK upplevdes som lätt men också användbar:

1) För enkel/låg nivå. En väldigt bra sak däremot var den visuella videon på hur droger påverkar människor fysiskt. 2) Skapar medvetenhet och diskussioner i arbetsgruppen. 3) Narkotikadelen var jättebra för mig. Jag lärde mig mycket. Man träffar ju inte på narkotika jätteofta men om jag gör det vet jag vad jag ska göra.

Liknande AAS-utbildningen skulle deltagarna rekommendera KmK-utbildningen främst till oerfarna kollegor:

Om det är en helt ny kollega med väldigt liten/ingen erfarenhet kring människor som brukat droger.

Angående om utbildningarna AAS och KmK har förbättrat deltagarnas förmåga att identifiera en person som är märkbart påverkad av alkohol eller narkotika framträder en bild av att förmågan att identifiera narkotikapåverkade personer sannolikt förbättrats mer än förmågan att bedöma alkoholpåverkan:

1) Jag tycker narkotikadelen var mest till nytta för mig. 2) Man lär sig tecken att följa, särskilt inom narkotika. 3) Visste inte om – Att man kunde kolla på/observera händerna, som tillägg till om en person är märkbart påverkad.

En person kommenterade att en påminnelse gällande bedömning av alkoholpåverkan är bra att få:

Alltid bra med en påminnelse men är inte helt ovan till att se och bedöma nykterhetsgraden på människor.

Ytterligare en annan deltagare uttryckte en märkbar förbättring av förmågan att bedöma alkohol- och narkotikapåverkan. Andra deltagare ansåg att de redan innan kursen kunde bedöma detta:

1) Hade ganska stor kännedom sedan tidigare. 2) Kan oftast identifiera påverkade personer.

Ingen av deltagarna utvecklade resonemang kring huruvida webb utbildningen i AAS förbättrat deras förmåga att agera mot en person som är märkbart påverkad av alkohol eller narkotika. Däremot konstaterade en av deltagarna, i linje med vad som ovan beskrivits angående att narkotikaavsnittet varit till störst nytta, att narkotikapåverkan är mer svårbedömt än alkoholpåverkan.

Deltagarna ombads också att ange om de saknade något i webb utbildningen i AAS och det som framstod som det tydligaste önskemålet var mer information kring lagstiftning och regler:

1) Saknade information kring lagar och regler angående matsservering i samband med alkoholförsäljning. 'Måste maten som säljs vara tillagad och uppvärmd?' till exempel. 2) När det gäller utländska ID, vad är godkännande inom svenska lagar? Blir man skyldig för tjänstefel om man släpper in via utländsk ID handling.

Utöver regelverk angav en av deltagarna att hen önskade mer fördjupning. Angående förbättringsförslag kring webb utbildningen KmK togs flera aspekter upp, så som mer information om narkotikans långsiktiga effekter på kroppen, narkotikans påverkan fysiskt, samt hur man kan agera när en person är narkotikapåverkad:

Hur vill polisen att ordningsvakter skall agera på det bästa sättet? Bara ta ut personerna från lokalen eller skall man legitimera personen, lägga dom i handfängsel? Ta uppgifter som via legitimation & rapportera som en avlägsning med detaljinformation.

Deltagarnas upplevelse av webb utbildningarnas format

Majoriteten av kursdeltagarna förstod hur de skulle navigera genom utbildningen, i antingen hög (AAS: 38 %, KmK: 38 %) eller mycket hög grad (AAS: 51 %, KmK: 54 %). De flesta tyckte utbildningarnas längd var "lagom" (AAS: 89 %, KmK: 91 %) och få tyckte att utbildningarna var för korta (AAS: 7 %, KmK: 6 %) eller för långa (AAS: 4 %, KmK: 3 %).

Analysen av kommentarerna visade att medan vissa tyckte att formatet var bra och pedagogiskt, hade andra svårt att navigera genom utbildningen:

1) Toppenbra format. Lätt att ta till sig och bra exempel. 2) Gillar konceptet med uppdrag. Uppgifterna och informationen var lättlästa och pedagogiska. 3) Det var inte självklart hur jag skulle ta mig framåt i början.; Layouten var krånglig att navigera, i alla fall via mobilen.; Kändes lite rörig.; Vissa ikoner var inte aktiva.

En person uttryckte att navigeringen var tydligare i KmK- jämfört med AAS-utbildningen. Vissa tyckte också att de bara hade svårt att navigera i början:

1) Jag förstod först inte hur jag skulle gå vidare från Uppdrag 1 till Uppdrag 2, men en kollega hjälpte mig. Sedan var det lättnavigerat. 2) I början förstod jag inte hur man kom vidare. Förra gången var den struligare att ta sig genom. Nu var den enkel att bara följa.

Varierande uppfattningar om utbildningens längd uttrycktes också av några deltagare:

1) Alla videor gjorde att det blev hackigt och svårt att ta till sig informationen. 2) Bra längd. 3) Ganska mycket kortare än STAD utbildning som hölls på plats. 4) Det tog mer än de 30 minuter ni hävdade att det skulle göra... hellre att man läser uppgiften ordentligt än att stressa igenom den!

DISKUSSION

Under 2020 utvecklade STAD i samproduktion med nyckelaktörer två olika webbutbildningar i AAS och KmK som ska fungera som ett komplement till de ordinarie utbildningarna. En speciellt tilltänkt målgrupp är extrapersonal som arbetar på mer tillfälliga events såsom festivaler och konserter. Under hösten/vintern 2021/2022 genomfördes en uppföljning av de båda webbutbildningarna. Resultaten visar att majoriteten av kursdeltagarna bedömde båda utbildningarna positivt, ansåg att de kan ha användning av utbildningarna och att utbildningarna hade ökat deras förmåga att identifiera och agera mot alkohol- och drogpåverkade gäster. Utbildningarnas längd och format bedömdes också som bra och de flesta förstod hur de skulle navigera genom utbildningarna. En kvalitativ analys genomfördes och visade en något mer nyanserad bild av deltagarnas upplevelse av utbildningen. Flera av deltagarna hade tidigare tagit del av längre utbildningar om alkoholserving, vilket kan bidra till att webbutbildningarna, speciellt AAS, uppfattades som något för enkla. Flera tyckte dock att det var en bra repetition och lämnade positiva kommentarer om form och innehåll i webbutbildningarna i både AAS och KmK. Några förslag till förbättringar av utbildningarna framfördes också såsom mer information kring lagstiftning och regler, narkotikans egenskaper och långsiktiga effekter (KmK) samt hur man kan agera när en person är narkotikapåverkad (KmK).

Deltagarna i uppföljningen representerade personer från båda kön (dock något fler kvinnor än män), ett brett åldersspann, samt personal från flera olika verksamheter inom krogbranschen. Personal från nöjesbranschen är generellt svåra att nå och trots flera påminnelser till både chefer och deltagare, var svarsfrekvensen relativt låg. I snitt hade deltagarna jobbat inom krogbranschen i mer än 10 år, vilket förklarar varför utbildningens innehåll bedömdes som enkel och mest lämplig för oerfaren personal, särskilt angående AAS. Fler personer bedömde att utbildningen var till nytta för dem och höjde deras kunskap om alkohol- och narkotikapåverkan. Inom Stockholms stad ställer tillståndsmyndigheten kravet att personal inom verksamheter inom krogbranschen som har öppet efter kl. 01.00 ska utbildas inom AAS. På grund av detta krav, kombinerat med den långa erfarenheten hos de flesta av deltagarna, är det sannolikt att många deltagare redan hade gått den fysiska 2-dagars AAS utbildningen, vilket också indikerades i

fritextsvaren. Trots detta angav flera att de tyckte att utbildningen är användbar för dem. Som flera uttrycker i fritextsvaren uppskattas en repetition av informationen, särskilt gällande informationen kring narkotika. Kunskapen om narkotika bland krogpersonal är troligtvis mindre jämfört med kunskapen om alkohol. Dels konsumerar fler personer alkohol än narkotika på krogen och personalen är mer van att känna igen tecken på alkoholpåverkan jämfört med narkotikapåverkan, och dels är KmK utbildningen inte obligatorisk inom Stockholms stad varför färre gått den. Men efterfrågan finns och en kort webbutbildning i KmK kan därför vara ett bra alternativ för kunskapshöjning bland personal istället för att låta personal gå en två kvällar lång fysisk utbildning.

Att många deltagare arbetade på hotell, visar att hotellen utgör en betydande del av krogbranschen där många personer arbetar. Hotellen är en viktig men inte alltid självklar arena inom det förebyggande arbetet kring alkohol och narkotika. Den näst största andelen av deltagarna jobbade på restaurang, vilket också är en verksamhet där problem med alkohol och narkotika förekommer frekvent. En mindre del jobbade på nattklubbar, vilket delvis kan förklaras av pandemin som innebar att denna typ av verksamhet minskat, eftersom krogar fick stänga redan kl. 23 på grund av restriktionerna. Den största andelen av deltagarna var serveringspersonal och andra funktioner som tex. ordningsvakter, var representerade i mindre utsträckning. Särskilt ordningsvakter skulle behöva utbildas mer kring narkotika och en kort webbutbildning kan utgöra en lägre tröskel för en bred och kostnadseffektiv utbildning för många personer inom vaktbolag. Tidigare undersökningar genomförda av STAD har visat att det finns ett stort behov av att vidareutbilda ordningsvakter kring narkotika, särskilt med tanke på att vi också har sett att utbildning ökar ordningsvaktens förmåga att agera mot narkotikapåverkade gäster (6).

En begränsning i studien är den låga svarsfrekvensen. Eftersom deltagande i både utbildningarna och enkätstudien är frivillig, kan vi inte utesluta att en viss bias introducerats av personer som redan är mer positivt inställda till utbildning kring alkohol- och drogförebyggande arbete. Samtidigt är frivillighet och anonymitet i studien styrkor, eftersom personer fritt kunde uttrycka vad de tycker om utbildningen utan att auktoriteter eller chefer direkt eller indirekt kunde påverka deras svar.

Sammanfattningsvis bedömdes webbutbildningarna i AAS och KmK mycket positivt kring både innehåll och format, och verkar ha ökat deltagarnas kunskap kring alkohol- och narkotikaförebyggande arbete. Målgruppen för AAS webbutbildningen kan vara nyanställda, extrapersonal från hela landet vid stora evenemang som tex. festivaler och konserter, men även personer som gått den fysiska utbildningen för många år sedan och behöver en repetition kring lagar, regler och det förebyggande arbetssättet. Målgruppen för KmK kan vara all den personal som arbetar i Sverige inom nöjesbranschen, inklusive restaurang, nattklubbar och hotell.

REFERENSER

1. Månsdotter AM, Rydberg MK, Wallin E, Lindholm LA, Andréasson S. A cost-effectiveness analysis of alcohol prevention targeting licensed premises. *Eur J Public Health*. 2007 Dec;17(6):618–23.
2. Wallin E, Gripenberg J, Andréasson S. Too drunk for a beer? A study of overserving in Stockholm. *Addiction*. 2002 Jul;97(7):901–7.
3. Wallin E, Gripenberg J, Andréasson S. Overserving at licensed premises in Stockholm: effects of a community action program. *J Stud Alcohol*. 2005 Nov;66(6):806–14.
4. Wallin E, Andréasson S. Can I have a beer, please? A study of alcohol service to young adults on licensed premises in Stockholm. *Prev Sci*. 2004 Dec;5(4):221–9.
5. Wallin E, Norström T, Andréasson S. Alcohol prevention targeting licensed premises: a study of effects on violence. *J Stud Alcohol*. 2003 Mar;64(2):270–7.
6. Gripenberg Abdon J, Wallin E, Andréasson S. Long-term effects of a community-based intervention: 5-year follow-up of “Clubs against Drugs”. *Addiction*. 2011 Nov;106(11):1997–2004.
7. Gripenberg Abdon J, Wallin E, Andréasson S. The “Clubs against Drugs” program in Stockholm, Sweden: two cross-sectional surveys examining drug use among staff at licensed premises. *Subst Abuse Treat Prev Policy*. 2011 Feb 7;6:2.
8. Strandberg AK, Elgán TH, Feltmann K, Jayaram Lindström N, Gripenberg J. Illicit Drugs in the Nightlife Setting: Changes in Employee Perceptions and Drug Use over a Fifteen-Year Period. *Subst Use Misuse*. 2020 Aug 18;55(13):2116–28.